

Ohje varautumisesta rautatieonnettomuuksiin (OVRO)

Ohje varautumisesta rautatietonnettomuuksiin (OVRO)

Liikenneviraston ohjeita 16/2011

Liikennevirasto
Helsinki 2011

Kannen kuva: Markku Nummelin

Verkkojulkaisu pdf (www.liikennevirasto.fi)

ISSN-L 1798-663X

ISSN 1798-6648

ISBN 978-952-255-719-3

Liikennevirasto

PL 33

00521 HELSINKI

Puhelin 020 637 373

Liikenteen palvelut -osasto

Voimassa
1.11.2011 alkaen

Asiasanat
rautatie liikenne, liikenteenohjaus, rautatieonnettomuus, ohje

Ohje varautumisesta rautatieonnettomuuksiin (OVRO)

Liikennevirasto on hyväksynyt käyttöön ohjeen varautumisesta rautatieonnettomuuksiin.

Liikennevirasto ylläpitää ohjeitaan www.liikennevirasto.fi -sivustollaan.

Ylijohtaja

Raimo Tapio

Tekninen johtaja

Markku Nummelin

LISÄTIETOJA
Jari-Pekka Kitinoja
Liikennevirasto
puh. 020 637 3851

Esipuhe

Tämän Liikenneviraston ohjeen "Ohje varautumisesta rautatieonnettomuuksiin (OVRO)" laatimiseen on osallistunut useita henkilöitä Liikennevirastosta edustaen sekä kunnossapidon että liikenteenhallinnan toimialoja ja vastuualueita. Säännöllisemmin kokoontuneeseen työryhmään kuuluivat Simo Sauni, Atte Kanerva ja Jari-Pekka Kitinoja.

Työtä on ohjannut Jari-Pekka Kitinoja Liikennevirastosta ja ohjeen valmisteluun ovat osallistuneet myös ohjeluonnokseen kommentteja antaneet useat rautatieliikenteen sekä pelastustoiminnan ammattilaiset eri organisaatioista ja yrityksistä. Muiden organisaatioiden edustajista eniten yhteistyötä ohjeen laatimisessa tehtiin VR-Yhtymä Oy:n Arto Taskisen kanssa.

Liikennevirasto huolehtii siitä, että ohje on liikennöitsijöiden ja palveluntuottajien saatavissa sähköisesti osoitteessa:

http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/urakoitsijat_suunnittelijat/vaylanpidon_ohjeet

Helsingissä lokakuussa 2011

Liikennevirasto
Liikenteen palvelut -osasto

Sisältö

1	YLEISTÄ	6
2	MÄÄRITELMÄT	7
3	VARAUTUMINEN	9
3.1	Liikenneviraston varautuminen	9
3.2	Liikennöitsijän varautuminen	10
3.3	Palveluntuottajan varautuminen	10
4	JOHTOSUHTEET JA VIESTINTÄ ONNETTOMUUSPAIKALLA	11
4.1	Johtosuhteet ja viestintä välittömien ensitoimenpiteiden aikana	11
4.2	Johtosuhteet ja viestintä pelastustoiminnassa	12
4.3	Johtosuhteet ja viestintä raivaus- ja kunnostustoiminnassa	12
5	VÄLITTÖMÄT ENSITOIMENPITEET JA HÄLYTYKSET ONNETTOMUUSTILANTEESSA	14
5.1	Välittömät ensitoimenpiteet ja hälytykset	14
5.2	Liikenteenohjauksen tehtävät	14
5.3	Rataliikennekeskuksen tehtävät	15
6	JATKOTOIMENPITEET ONNETTOMUUSPAIKALLA	16
7	LIIKENTEENHOITO ONNETTOMUUSTILANTEESSA	16
8	ONNETTOMUUSPAIKAN LUOVUTTAMINEN LIIKENTEELLE JA ONNETTOMUUDEN JÄLKITOIMET	17
9	ONNETTOMUUDESTA TIEDOTTAMINEN JULKISUUTEEN	17
10	ONNETTOMUUSTUTKINTA	18
11	RAPORTOINTI	18
12	KUSTANNUSTEN JAKO	18
13	VALVONTA	18
LIITTEET		
Liite 1	Välittömät ensitoimet onnettomuuspaikalla -tarkistuslista	
Liite 2	Toimenpiteet onnettomuuspaikalla erityistapauksissa -tarkistuslista	
Liite 3	Liikenteenohjauksen hälytyslomake	
Liite 4	Liikennöitsijän pelastus- ja jälkiraivaustoimintaa onnettomuuspaikalla johtavan henkilön tehtävät -tarkistuslista	

1 Yleistä

Liikennevirasto antaa rataverkon haltijana tämän ohjeen noudatettavaksi Suomen valtion rataverkolla ja niillä yksityisraiteilla ja radanpitäjien raiteistoilla, joiden kanssa Liikennevirastolla on liikenteenohjausta koskeva sopimus.

Ohjetta sovelletaan rautatieonnettomuuteen, joka aiheuttaa rautatiellä vahinkoa tai välitöntä vaaraa ihmisille, omaisuudelle tai ympäristölle ja joka vaatii pelastus- tai raivaustoimenpiteitä.

Ohje määrittää toimenpiteet, joihin tulee ryhtyä onnettomuuden sattuessa ja kuinka onnettomuuksiin sekä poikkeustilanteisiin tulee varautua ennakolta. Ohje on voimassa myös poikkeusoloissa ottaen huomioon tilannekohtaiset määräykset ja ohjeet.

Ohje koskee Liikenneviraston omaa toimintaa sekä kaikkia niitä yrityksiä ja yhteisöjä, jotka harjoittavat liikennöintiä Suomen valtion rataverkolla tai soveltuvin osin yksityisraiteilla (liikennöitsijät). Lisäksi ohje koskee yrityksiä ja yhteisöjä, joiden kanssa Liikennevirasto on tehnyt palvelusopimuksen, kuten liikenteenohjaus tai kunnossapito (palveluntuottajat).

Tämän ohjeen perusteena ovat Rautatielaki (304/2011), Pelastuslaki (379/2011) sekä asetus vaarallisten aineiden kuljetuksesta rautatiellä (195/2002). Rautatieonnettomuuden tapahduttua on noudatettava pelastustoimesta annettuja lakeja, asetuksia ja ohjeita.

Liikennöitsijät ja palveluntuottajat ovat vastuussa siitä, että heidän oma henkilökuntansa ja mahdolliset alihankkijat noudattavat ohjetta. Liikennöitsijät ja palveluntuottajat ovat vastuussa oman henkilöstönsä ja alihankkijoidensa perehdyttämisestä ohjeeseen.

2 Määritelmät

Hätäilmoitus on ilmoitus onnettomuudesta hätäkeskukseen.

Junahätäpuhelu on GSM-R verkon hätäpuhelu, jolla annetaan varoitus välittömästä vaarasta liikenteenohjaukselle ja alueella junatilassa oleville RAILI -puhelimille.

Kunnostustoiminta sisältää palveluntuottajan suorittamat toimenpiteet radan saattamiseksi liikennöitävään kuntoon.

Käyttök keskus on sähköradan valvonta- ja operointikeskus, jossa käyttöpäivystäjä tekee keskitetysti sähköradan kytkentämuutoksia ja valvoo energian käyttöä.

Liikenneviraston edustaja toimii tarvittaessa Rataliikennekeskuksen valtuuttamana rautatietoimintojen yleisjohtajana.

Liikennöitsijä on yritys tai yhteisö, joka harjoittaa liikennöintiä Suomen valtion rata-verkolla tai soveltuvin osin yksityisraiteilla. Liikennöitsijäksi katsotaan myös radanpidon liikennettä harjoittava yritys tai yhteisö.

Liikennöitsijän toimintaa onnettomuuspaikalla johtava henkilö on liikennöitsijän edustaja, joka johtaa liikennöitsijän osalta pelastus- ja raivaustoimintaa onnettomuuspaikalla ja toimii tarvittaessa rautatietoimintojen yleisjohtajana.

Liikenteenohjaus on toiminto, joka vastaa junien kulkuteiden turvaamisesta ja lupien antamisesta vaihtotyöhön sekä ratatyön suojaamisesta.

Pelastustoiminta on ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavat toimenpiteet.

Raivaustoiminta sisältää liikennöitsijän suorittamat toimenpiteet, joihin kuuluvat onnettomuuspaikan raivaus sekä rautatiekaluston ja kuljetettavana olevan tavarán siirtäminen radan saattamiseksi liikennöitävään kuntoon.

Palveluntuottaja on yritys tai yhteisö, jonka kanssa Liikennevirasto on tehnyt palvelusopimuksen esim. liikenteenohjauksesta tai kunnossapidosta.

Rataliikennekeskus (Liikenneviraston rataliikennekeskus) valvoo koko maan rautatieliikenteen sujumista, ratkaisee tarvittaessa liikenteen häiriötilanteita ja tiedottaa häiriöistä.

Radan ja päällysrakenteen kunnossapidosta vastaava henkilö vastaa Liikenneviraston kunnossapitotoiminnasta onnettomuuspaikalla.

Rautatietoimintojen yleisjohtaja on kokonaisjohtovastuussa raivaus- ja kunnostustoiminnasta vastaten rautatietoimintojen yhteensovittamisesta, tilannetietojen välittämisestä ja yhteydenpidosta liikenteenohjaukseen onnettomuuspaikalta.

Toimintaa johtava viranomainen on yleensä pelastus- tai poliisiviranomainen, mutta tapauskohtaisesti myös muu viranomainen voi johtaa toimintaa.

Onnettomuus tarkoittaa rautatieonnettomuutta, joka aiheuttaa rautatiellä vahinkoa tai välitöntä vaaraa ihmisille, omaisuudelle tai ympäristölle ja joka vaatii pelastus- tai raivaustoimenpiteitä.

Varautumissuunnitelma on liikennöitsijän, palveluntuottajan tai Liikenneviraston ennakkoon laatima suunnitelma varautumisestaan rautatieonnettomuuksiin.

3 Varautuminen

Liikennöitsijöillä ja palveluntuottajilla tulee olla ennakoon laadittu suunnitelma varautumisestaan onnettomuuksiin sekä suunnitelman mukainen valmius toimia.

Varautumissuunnitelmasta tulee käydä ilmi:

- toimijan onnettomuuksiin varautumisesta vastaava henkilö yhteystietoineen
- hälytysjärjestelmä
- onnettomuustoimintaan varattu kalusto ja henkilömäärä
- henkilöstön varallaolojärjestelyt ja koulutus
- viestiyhteyksien järjestäminen
- hätätilannetyypit ja niihin liittyvät toimintaohjeet sekä harjoitukset

Kunkin toimijan on varauduttava toimialallaan ja – alueellaan onnettomuuksista johtuviin pelastus-, raivaus- ja korjaustoimiin.

Toimintavalmiuden toteamiseksi ja ylläpitämiseksi on liikennöitsijöiden ja palveluntuottajien järjestettävä onnettomuusharjoituksia yhteistyössä Liikenneviraston kanssa. Liikennevirasto laatii yhdessä liikennöitsijöiden ja palveluntuottajien kanssa vuosittain onnettomuusharjoitussuunnitelman.

Liikennöitsijät ja palveluntuottajat ovat vastuussa siitä, että liikenteenohjauksella on oikeat yhteystiedot hälytettäviin raivaus- ja kunnossapitotoimijoihin.

Pelastus- ja raivaustoimintaan varatun kaluston, henkilövahvuuden sekä hälytysvalmiuden tulee olla sellainen, että pelastus-, raivaus- ja kunnostustyöt saadaan hoidettua Liikenneviraston eri sopimuksissa määriteltyjen toimintavalmiusaikojen puitteissa.

3.1 Liikenneviraston varautuminen

Liikennevirasto toimittaa tämän ohjeen piiriin kuuluville toimijoille sekä hätäkeskukseen ja pelastuslaitokselle tarpeelliset tiedot niistä paikoista, joista pelastus- ja raivauskaluston on mahdollista päästä radalle.

Liikennevirasto määrittelee kullekin rataosalle toimintavalmiusajan, jonka kuluessa avustaminen pelastustoiminnassa ja siihen liittyvä raivaustyö on aloitettava onnettomuuspaikalla.

Liikennevirasto varautuu huolehtimaan siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi myös normaaliolojen häiriötilanteissa sekä valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Oman toimintansa varmistamisen lisäksi Liikennevirasto varmistaa rataverkon liikennöitävyyden myös normaaliolojen häiriötilanteissa sekä valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

3.2 Liikennöitsijän varautuminen

Liikennöitsijän tulee varautua:

- tekemällä varautumissuunnitelmat sekä varaamalla kaluston ja henkilöstön normaaliolojen häiriötilanteisiin
- välittömiin ensitoimenpiteisiin onnettomuuspaikalla
- avustamaan pelastustoimintaan osallistuvia viranomaisia
- kuljetettavasta tavarasta tai käytettävästä kalustosta aiheutuvien vaarojen ja ympäristövahinkojen torjuntaan
- liikenteessä käyttämänsä kaluston ja kuljetettavana olevan tavaran pois raivamiseen
- Liikenneviraston kanssa pidettäviin onnettomuusharjoituksiin

3.3 Palveluntuottajan varautuminen

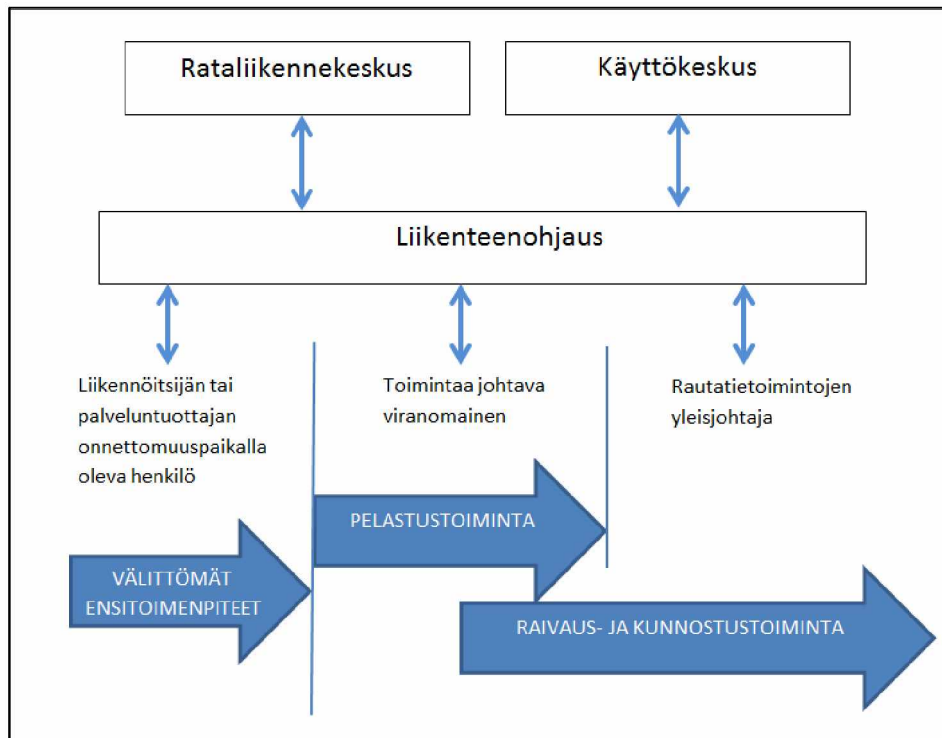
Liikenneviraston palveluntuottajien veloitteet varautumissuunnitelmien laadinnasta määritellään palveluntuottajien kanssa solmituissa sopimuksissa.

Palveluntuottajan tulee varautua:

- tekemällä varautumissuunnitelmat sekä varaamalla kaluston ja henkilöstön
- välittömiin ensitoimenpiteisiin onnettomuuspaikalla
- avustamaan pelastustoimintaan osallistuvia viranomaisia
- radan, sähköratalaitteiden ja turvalaitteiden kunnostukseen onnettomuuden jälkeen.

4 Johtosuhteet ja viestintä onnettomuuspaikalla

Kuvassa 1. esitetään pääperiaatteet onnettomuuden jälkeisistä johtovastuista sekä viestinnästä onnettomuuspaikan ja liikenteenohjauksen välillä. Yksityiskohtaisemmin johtosuhteista ja viestinnästä kerrotaan luvuissa 4.14.3.

Kuva 1. Pääperiaatteet johtosuhteista sekä viestinnästä onnettomuuspaikalla.

4.1 Johtosuhteet ja viestintä välittömien ensitoimenpiteiden aikana

Välittömistä ensitoimenpiteistä onnettomuuspaikalla vastaa liikennöitsijän tai palveluntuottajan palveluksessa paikalla olevista henkilöistä se, joka asemansa puolesta on soveltuvin johtamaan toimintaa. Jos onnettomuudessa on osallisena kaksi eri liikennöitsijää, niin rataliikennekeskus määrittää kumpi liikennöitsijä ottaa vastuun välittömistä ensitoimenpiteistä.

Onnettomuustilanteessa liikennöitsijän tai palveluntuottajan paikalla oleva henkilöstö on yhteydessä suoraan liikenteenohjaukseen.

Välittömistä ensitoimenpiteistä kerrotaan yksityiskohtaisemmin luvussa 5. 'Välittömät ensitoimenpiteet sekä hälytykset onnettomuustilanteessa'.

4.2 Johtosuhteet ja viestintä pelastustoiminnassa

Pelastus- tai poliisiviranomaisen saavuttua paikalle, kuuluu toiminnan johto kyseiselle toimintaa johtavalle viranomaiselle. Rautatietojen yleisjohtaja sekä liikennöitsijän ja palveluntuottajan henkilöstö toimivat onnettomuuspaikalla toimintaa johtavan viranomaisen alaisuudessa.

Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa joku muu pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kunnes toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen. Jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen johtajana toimii pelastustoiminnan johtaja.

Pelastustoiminnan päätyttyä sekä toimintaa johtavan viranomaisen luopuessa johtovastuusta, on siitä ilmoitettava liikenteenohjaukselle ja rautatietojen yleisjohtajalle.

Viestiyhteytenä liikenteenohjauksen ja pelastusviranomaisten välillä käytetään VIRVE-yhteyttä.

4.3 Johtosuhteet ja viestintä raivaus- ja kunnostustoiminnassa

Raivaus- ja kunnostustoiminnan kokonaisjohtovastuu on rautatietojen yleisjohtajalla. Pelastustoimien jälkeistä tai samanaikaista raivaustoimintaa ei kuitenkaan saa aloittaa ilman pelastustoimintaa johtavan viranomaisen tai muun toimintaa johtavan viranomaisen lupaa.

Mikäli liikennöitsijän toimintaa onnettomuuspaikalla johtava henkilö saapuu onnettomuuspaikalle ensimmäisenä, ottaa hän rautatietojen yleisjohtajan tehtävän ja ilmoittaa siitä liikenteenohjaukselle ja toimintaa johtavalle viranomaiselle.

Liikennöitsijän toimintaa onnettomuuspaikalla johtava henkilö toimii rautatietojen yleisjohtajana siihen asti, kunnes rataliikennekeskuksen valtuuttama Liikenneviraston edustaja saapuu paikalle ja ottaa rautatietojen yleisjohtajan tehtävän.

Rautatietojen yleisjohtajan vaihtumisesta onnettomuuspaikalla on aina ilmoitettava liikenteenohjaukselle, toimintaa johtavalle viranomaiselle sekä muille toimijoille onnettomuuspaikalla. Vastuu ilmoittamisesta on rautatietojen yleisjohtajan tehtävän ottavalla henkilöllä. Pyydettyäsi johtovastuun siirto on vahvistettava kirjallisesti.

Palveluntuottajien ja liikennöitsijöiden yksiköt suorittavat toimenpiteet oman johtonsa alaisuudessa, esim. liikennöitsijän raivauspäällikkö (liikennöitsijän toimintaa onnettomuuspaikalla johtava henkilö) vastaa raivauksesta. Yrityksen sisäisestä hälyttämisestä sekä mahdollisesta lisäävun hankkimisesta vastaa kukin yritys itse.

Ohje varautumisesta rautatieonnettomuuksiin (OVRO)

Rautatietoimintojen yleisjohtaja vastaa viestinnästä onnettomuuspaikalta liikenteenohjaukseen. Rataliikennekeskus vastaa viestinnästä liikenteenohjauksen ja liikennöitsijän toiminnasta vastaavien palvelukeskusten (esim. operaatiokeskus) välillä.

Rautatietoimintojen yleisjohtajan vastuulla on luovuttaa rata onnettomuuden jälkeen liikenteenohjaukselle liikennöitäväksi. Tästä kerrotaan enemmän luvussa 8. 'Onnettomuuspaikan luovuttaminen liikenteelle ja onnettomuuden jälkitoimet'.

5 Välittömät ensitoimenpiteet ja hälytykset onnettomuustilanteessa

(Pelastuslaki 379/2011: 3 §)

"Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin."

5.1 Välittömät ensitoimenpiteet ja hälytykset

Rautatiellä tai sen välittömässä läheisyydessä onnettomuuden tai vaaratilanteen havaitsijan on ilmoitettava siitä välittömästi liikenteenohjaukseen ja heti tämän jälkeen suoraan hätäkeskukseen.

Tarkentavat tiedot onnettomuudesta annetaan liikenteenohjaukselle vasta hätäkeskukselle ilmoittamisen jälkeen. Onnettomuudesta ilmoittaminen liikenteenohjaukseen ei saa hidastaa hätäpuhelun tekemistä. On tärkeää, että hätäpuhelu tehdään mahdollisimman pian, jotta apu saadaan viivytyksettä paikalle. Hätäkeskus pystyy myös automaattisesti tekemään onnettomuuspaikan karkean tason paikannuksen.

Varoitus välittömästä vaarasta (hätäpunainen) muulle rautatieliikenteelle annetaan junahätäpuheluna, joka ohjautuu alueella junatilassa oleville RAILI -puhelimille.

Sähköistetyllä radalla on tarvittaessa pyydettävä jännitekatko onnettomuusalueelle. Jännitekatkopyyntö tehdään liikenteenohjaukselle, joka välittää pyynnön käyttökeskukselle.

Liitteessä 1 'välittömät ensitoimenpiteet sekä hälytykset onnettomuuspaikalla - tarkistuslista' on esitetty onnettomuuden tai vaaratilanteen havaitsijan toimenpiteet.

Liitteessä 2 'Toimenpiteet onnettomuuspaikalla erityistapauksissa -tarkistuslista' on esitetty erityistoimenpiteet toimittaessa sähköistetyllä radalla, vaarallisen aineen vahinkotilanteessa, liikkuvan kaluston tulipalotilanteessa tai tunnelissa tapahtuneessa onnettomuudessa.

5.2 Liikenteenohjauksen tehtävät

Ensitiedot onnettomuuspaikalta saatuaan liikenteenohjauksen on välittömästi varoitettava onnettomuudesta muuta rautatieliikennettä ja tarvittaessa keskeytettävä se. Asioiden selvittäminen onnettomuuspaikalta liikenteenohjaukseen ei saa hidastaa hätäpuhelun tekemistä suoraan onnettomuuspaikalta.

Mikäli onnettomuus edellyttää pelastustoimen, ensihoidon tai poliisin toimenpiteitä, myös liikenteenohjaus tekee hätäilmoituksen hätäkeskukseen. Epäselvissä tapauksissa liikenteenohjauksen on syytä tehdä aina hätäilmoitus hätäkeskukseen.

Onnettomuusilmoituksen vastaanottava liikenteenohjaus tekee tarvittaessa **neuvot-
telupuhelun** hätäkeskukseen, jolloin sekä liikenteenohjaus että hätäkeskus saavat
samaa aikaan täydentäviä lisätietoja suoraan ilmoituksen tekijältä.

Sähköistetyllä radalla liikenteenohjauksen on tehtävä ilmoitus käyttökeskukseen ja
tarvittaessa pyydettyä jännitekatko onnettomuusalueelle.

Liikenteenohjauksen tulee pyrkiä nopeasti selvittämään onnettomuuspaikan sijainti
ja mitä on tapahtunut, onko henkilövahinkoja, palo- tai sähkövaaraa, onko onnetto-
muudessa mukana vaarallisia aineita ja aiheutuuko onnettomuudesta vaaraa ympä-
ristölle. Onnettomuuskohteiden paikantamista varten liikenteenohjauksella on oltava
käytössään ajan tasalla olevat paikantamistiedot.

Liikenteenohjauksen tehtävänä on varmistaa, että onnettomuustilanteissa tarvittavat
hälytykset kunnossapitotoiminnasta vastaaville tahoille menevät perille. Liiken-
teenohjaus tekee hälytykset onnettomuustilanteessa kunnossapitäjille joko suoraan
tai käyttökeskuksen kautta riippuen paikallisesti sovitusta tehtävänjaosta.

Yllä mainitut tiedot ja muut onnettomuustilanteeseen liittyvät hälytystiedot on kirjat-
tava **liitteen 3** sivu 1. 'Liikenteenohjauksen hälytyslomake' mallin mukaiseen lomak-
keeseen.

Liikenteenohjaus voi käyttää apunaan myös **liitteen 3** sivu 2 'Liikenteenohjauksen
hälytyslomake' mukaista taulukkoa, johon liikenteenohjaus kirjaa ylös ajantasaisen
tilanteen onnettomuuspaikalla toimintaa johtavista henkilöistä sekä muita onnetto-
muuden jälkitoimenpiteisiin liittyviä tietoja.

5.3 Rataliikennekeskuksen tehtävät

Rataliikennekeskus ilmoittaa onnettomuudesta tarvittaessa Onnettomuustutkinta-
keskukselle, Liikenteen turvallisuusvirastolle ja muille sidosryhmille oman hälytys-
kaavionsa mukaisesti. Liikenteenohjauksen tulee ilmoittaa kaikki tietoonsa tulleet
onnettomuudet rataliikennekeskukselle.

Rataliikennekeskus nimeää rautatietoimintojen yleisjohtajana toimivan Liikennevi-
raston edustajan. Rataliikennekeskus vastaa viestinnästä liikenteenohjauksen ja lii-
kennöitsijän toiminnasta vastaavien palvelukeskusten (esim. operaatiokeskus) välillä.

6 Jatkotoimenpiteet onnettomuuspaikalla

Palveluntuottajien ja liikennöitsijöiden onnettomuuspaikalla huolehdittavat toimenpiteet:

- Viranomaisten avustaminen pelastustoiminnassa
- Onnettomuusalueen eristäminen tarvittaessa
- Rekisteröintilaitteiden rekisteröivät osat on otettava talteen, mikäli tutkintaa johtava viranomainen sitä edellyttää
- Raivaustyön toteuttaminen rataosakohtaisia tavoiteaikoja noudattaen lisävahinkoja aiheuttamatta
- Onnettomuudesta mahdollisesti aiheutuvien ympäristövahinkojen rajoittaminen ja korjaaminen.

Työssä tulee huomioida aina yhteistyö muiden paikalla olevien yksiköiden kanssa. Työturvallisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Lisäksi tulee huomioida sähköratarakenteiden vaatimat erityisjärjestelyt.

Liitteessä 4 'Liikennöitsijän ja palveluntuottajan kunnostus- tai raivaustoimintaa onnettomuuspaikalla johtavan henkilön tehtävät -tarkistuslista', jossa on määritelty liikennöitsijän toimintaa onnettomuuspaikalla johtavan henkilön tehtäviä onnettomuuspaikalla.

7 Liikenteenhoito onnettomuustilanteessa

Rautatieturvallisuuden suhteen ei onnettomuustilanne tee poikkeusta, vaan toiminta on järjestettävä turvallisuudesta annettuja määräyksiä noudattaen.

Tarvittaessa rataliikennekeskus ratkaisee, missä järjestyksessä eri liikennöitsijöiden junia ajetaan häiriötilanteessa.

Kukin liikennöitsijä huolehtii osaltaan onnettomuudesta johtuvista korvaavista liikennejärjestelyistä.

Liikenteenohjauksessa on ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla mahdollistetaan avun saanti onnettomuuspaikalle sekä varauduttava työvuorojen jatkamiseen, ylimääräisiin työvuoroihin ja tilapäisten liikenteenohjauspaikkojen perustamiseen.

8 Onnettomuuspaikan luovuttaminen liikenteelle ja onnettomuuden jälkitoimet

Rautatietoimintojen yleisjohtaja luovuttaa radan onnettomuuden jälkeen liikenteenohjaukselle liikennöitäväksi ja vastaa siitä, että rata ja sen rakenteet ovat turvalisesti liikennöitävissä ja kaikki onnettomuustilanteen selvittämiseen osallistuneet osapuolet ovat poistuneet radalta. Yksittäisiä raiteita ja radan osa-alueita voidaan luovuttaa liikenteelle aikaisemmin raivaustöiden edetessä.

Mikäli radalle jää turvallisuuden vaikuttavia rajoitteita, tulee niistä ilmoittaa liikenteenohjaukselle.

Luvan jännitteiden takaisinkytkemiseen häiriö- tai onnettomuustilanteen jälkeen saa liikenteenohjaukselle antaa ainoastaan toimintaa onnettomuuspaikalla johtava henkilö (toimintaa johtava viranomainen tai rautatietoimintojen yleisjohtaja). Liikenteenohjaus välittää luvan käyttökeskukselle.

9 Onnettomuudesta tiedottaminen julkisuuteen

Kukin organisaatio vastaa tiedottamisesta omalta osaltaan, mutta onnettomuuteen liittyvän pelastustoiminnan tiedottamisesta vastaa toimintaa johtava viranomainen.

Onnettomuuden uhrien nimiä tai terveydentilatietoja ei anneta julkisuuteen. Näihin liittyvästä tiedottamisesta vastaavat asianomaiset viranomaiset.

Onnettomuuden syitä koskeviin kysymyksiin lausuntoja antavat vain asianomaiset tutkijat.

10 Onnettomuustutkinta

Rautatieliikenteessä tapahtuneen vakavan onnettomuuden tai vaaratilanteen tutkii Onnettomuustutkintakeskus turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaisesti. Jos onnettomuutta tai vaaratilannetta ei oteta mainitun lain nojalla tutkittavaksi, Liikenteen turvallisuusvirasto voi tutkia sen Rautatielain (8.4.2011/304) nojalla. Liikenteen turvallisuusvirasto voi myös pyytää Liikennevirastolta selvityksiä onnettomuuksiin liittyen.

Myös poliisi suorittaa rautatieonnettomuuden tutkimuksen silloin, kun on tapahtunut henkilövahinko tai kyseessä on epäily lainvastaisesta toiminnasta.

Onnettomuussyitä koskeviin kysymyksiin vastaa tutkintaa suorittava viranomainen.

Liikennevirasto voi vaatia selvityksen kaikilta tämän ohjeen piirissä olevilta toimijoilta niistä onnettomuuksista, joita Onnettomuustutkintakeskus tai Liikenteen turvallisuusvirasto ei ole tutkinut.

11 Raportointi

Liikenneviraston palveluntuottajat sekä liikennöitsijät tekevät välittömästi erillisen ilmoituksen kaikista rautatieliikenteeseen kohdistuneista onnettomuuksista, vahingoista ja vaaratilanteista liikenteenohjauksen kautta rataliikennekeskukseen.

Palveluntuottaja vastaa siitä, että asiasta täytetään erillinen lomake (turvallisuuspoikkeamien ilmoituslomake) tai laaditaan muu raportti Liikennevirastolle, jossa selvitetään ja analysoidaan tapahtunut Liikenteen turvallisuusviraston vaatimusten mukaisesti.

12 Kustannusten jako

Kukin näiden ohjeiden piiriin kuuluva liikennöitsijä vastaa omalta osaltaan varautumisesta aiheutuneista kustannuksista.

Vastuu raivaustyön ja syntyneiden vahinkojen kustannuksista määräytyy voimassa olevan lainsäädännön tai voimassa olevien sopimusten mukaan.

13 Valvonta

Tämän ohjeen noudattamista valvoo Liikennevirasto.

Välittömät ensitoimenpiteet sekä hälytykset onnettomuuspaikalla -tarkistuslista

Onnettomuuden tapahduttua jokaisen velvollisuutena on ryhtyä kykynsä mukaan pelastustoimintaan.

Toimi rautatieonnettomuustilanteessa seuraavasti:

- Arvioi tilanne
 - loukkaantuneet
 - vaaralliset aineet
 - sähkövaara
- Varoita muuta rautatieliikennettä onnettomuudesta ja keskeytä liikenne sekä varoita välittömästä vaarasta junahätäpuhelulla
- Ilmoita onnettomuudesta liikenteenohjaukseen
 - kerro tarkka onnettomuuspaikan sijainti (esim. gps-koordinaatit, liikennepaikka, tasoristeys, ratakilometri, sähköratapylvään numero tai opastimen tunnus)
- Tee ilmoitus hätäkeskukseen, puh. 112
- Loukkaantuneiden auttaminen ja tilanteen edellyttämät pelastustoimet
 - pelasta ja varoita loukkaantuneita ja vaarassa olevia
 - anna ensiapua ja suorita tilanteen vaatima muu pelastustoiminta, esim. alkusammutus
 - rajoita onnettomuuden laajeneminen esim. siirrä muu kalusto turvaan
 - opasta apu paikalle ja toimi annettujen ohjeiden mukaan
- Välittömiä ensitoimenpiteitä johtavan on ilmoittauduttava toimintaa johtavalle viranomaiselle hänen saavuttuaan ja annettava tilannekatsaus
- Välitä tilannetietoa liikenteenohjaukselle

Toimenpiteet onnettomuuspaikalla erityistapauksissa -tarkistuslista

Toimintaa **sähköistetyllä radalla** sijaitsevilla onnettomuuspaikalla johtavan on huolehdittava, että

- paikalla olevia varoitetaan jännitteisistä ajojohtimista (jännite 25000 V)
- onnettomuudesta ilmoitetaan käyttökeskukseen
- tarvittavan jännitekatkon tekeminen varmistetaan käyttökeskuksesta
- tehdään tarvittaessa hätämaadoitus Liikenneviraston Sähkörataohjeen B:22 mukaisesti
- tehdään tarvittaessa kaluston maadoitukset

Jännitteen katkaiseminen ratajohdosta ei keskeytä kaikkea liikennettä, mutta se estää sähkökäyttöisen kaluston siirtämisen turvaan onnettomuusalueelta.

Toimenpiteet **vaarallisen aineen** vahinkotilanteessa:

- Varoita vaarassa olevia ja anna tarvittaessa VAARA UHKAA -vihellinopaste vaara-alueelle. VAARA UHKAA vihellinopaste annetaan karkeäänisellä viheltimellä kolmella pitkällä vihellyksellä.
- Onnettomuus- ja hätäilmoituksessa kerro vaaraa aiheuttavan vaunun numero, aineen nimi, YK-tunnusnumero sekä vuodon laatu ja mihin suuntaan aine, esim. kaasupilvi leviää.
- Käytä tarvittaessa suojavälineitä.
- Sammuta palo tai ehkäise sen syttyminen.
- Tuki vuoto ja estä aineen pääsy ympäristöön, mikäli voit tehdä sen turvallisesti.
- Irrota vaaraa aiheuttava vaunu junasta tai siirrä se turvalliselle alueelle.
- Siirrä muu liikkuva kalusto pois vaara-alueelta.

Vaunun päälle nouseminen on kielletty jännitteisen ajojohtimen kohdalla.

Toimenpiteet onnettomuuspaikalla **liikkuvan kaluston tulipalossa**:

- Varoita vaarassa olevia ja ohjaa heidät turvaan.
- Onnettomuus- ja hätäilmoituksessa kerro mikä palaa, palon laajuus ja leviämisvaara.
- Pysäytä juna, mutta vältä pysäyttämistä tunneliin, sillalle tai muun rautatiekaluston ja rakennusten välittömään läheisyyteen.
- Mikäli mahdollista, siirrä kalusto tasoristeyksen tai muun palokunnan ajoreitin läheisyyteen.
- Aloita alkusammutus lähimmillä soveltuvilla alkusammuttimilla.
- Rajoita paloa sulkemalla muihin tiloihin johtavat aukot ja ovet.
- Estä palon leviäminen siirtämällä kalusto ja palovaaralliset aineet turvaan.

Toimenpiteet **tunnelissa** tapahtuneessa onnettomuudessa:

- Vaaran uhatessa aja juna ulos tunnelista tai lähimmälle asemalle, mikäli se on turvallisuutta vaarantamatta mahdollista

Jos juna joudutaan jättämään tunneliin

- ilmoita liikenteenohjaukselle ja junamiehistöille pysäyttämipaikka ja syy
- keskeytä myös viereisen raiteen tai tunnelin liikenne, ellei juna ole tunnelissa olevalla asemalla
- varmista junan paikallaan pysyminen
- sovi liikenteenohjauksen kanssa jatkotoimenpiteistä

Varoita muuta liikennettä, keskeytä liikenne ja pyydä tarvittaessa jännitekatko!

ONNETTOMUUSTIEDOT (liikenteenohjaus täyttää)

Vastaanottoaika	päiväys	kello	
Tapahtuman laatu			
Tapahtumapaikka			
Yksikön tunnus			
Opastus / tieyhteydet			
Lisätiedot: henkilövahingot, sähkövaara, vaaralliset aineet, sää, vauriot (rata, kalusto, sähkö- ja turvalaitteet, ympäristö, vuodot, ym.)			
VAK-tiedot	Aine	YK-numero	Tuulen suunta/ilman lämpötila
Ilmoittajan nimi ja yhteystiedot			
Hätäkeskukseen tehty ilmoitus suoraan onnettomuuspaikalta	Kyllä	Ei	

HÄLYTYKSET JA ILMOITUKSET

klo	Hätäkeskus Liikenteenohjaaja tekee tarvittaessa neuvottelupuhelun hätäkeskukseen	- Yhteys hätäkeskukseen on otettava ensisijaisesti Dicoran hälytys-välilehden pikavalintoja käyttämällä. - Matkapuhelimella (112) soitettaessa on kerrottava mitä paikkakuntaa tai hätäkeskusalueetta soitto koskee.
klo	Käyttökeskus	puh.
klo	Liikennöitsijän pelastuspalvelu	puh.
klo	Rataliikennekeskus	puh. 0206 373 858
klo	Kunnossapitäjä	
klo		
klo		
klo		
klo		

Pvm _____

Nimi _____

Toimintaa johtava viranomainen

Nimi ja organisaatio	ottanut johtovastuun (klo)	luovuttanut johtovastuun (klo)	yhteystiedot (puh)

Rautatietoimintojen yleisjohtaja

Rautatietoimintojen yleisjohtajana toimiva Liikenneviraston edustaja on aina rataliikennekeskuksen valtuuttama henkilö. Mikäli liikennöitsijän toimintaa onnettomuuspaikalla johtava henkilö (esim. raivauspäällikkö) saapuu paikalle ensimmäisenä, toimii hän rautatietoimintojen yleisjohtajana Liikenneviraston edustajan paikalle saapumiseen asti.

Nimi ja organisaatio	saapunut onnettomuuspaikalle (klo)	luovuttanut tehtävän (klo)	yhteystiedot (puh)

Onnettomuuspaikalla olevat muut toimijat (kirjataan tarvittaessa)

Nimi ja organisaatio	saapunut (klo)	poistunut (klo)	yhteystiedot (puh)

Jännitekatko

alkanut (klo)	päättynyt (pvm, klo)	Muuta

Rata luovutettu liikenteelle

pvm	klo	keneltä lupa saatu (nimi)	Muuta

Lisätietoja

Liikennöitsijän ja palveluntuottajan kunnostus- tai raivaustoimintaa onnettomuuspaikalla johtavan henkilön tehtävät -tarkistuslista

Liikennöitsijän ja palveluntuottajan toimintaa johtavan tehtävänä on huolehtia esimerkiksi seuraavista asioista:

- tilannearvion tekemisestä ja sen välittämisestä tilanteen mukaan joko rautatietoimintojen yleisjohtajalle tai liikenteenohjaukselle
- ilmoittautumisesta toimintaa johtavalle viranomaiselle, rautatietoimintojen yleisjohtajalle sekä onnettomuustutkintaa johtavalle henkilölle
- varmistamisesta, että liitteessä 2 mainitut ensitoimenpiteet tulevat tehdyksi
- viranomaisten avustamisesta
- luvan hankkimisesta tilanteen mukaan joko toimintaa johtavalta viranomaiselta tai rautatietoimintojen yleisjohtajalta jälkiraivaus- ja kunnostustoiminnan aloittamiseksi
- ennen jälkiraivaustyön aloittamista tapahtuvasta havaintojen muistiin merkitsemisestä (esim. valokuvien ottaminen onnettomuuspaikasta ja näkyvistä vaurioista, tehdyt toimenpiteet, jne.)
- rekisteröintilaitteen rekisteröivien osien talteenotosta
- arvion ilmoittamisesta rautatietoimintojen yleisjohtajalle siitä, milloin vaurioitunutta rataa voidaan liikennöidä
- tarvittaessa työn lopettamisilmoituksesta tilanteen mukaan joko rautatietoimintojen yleisjohtajalle tai liikenteenohjaukselle

